№ 15 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 3 (15) 1878 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 3 (15) № 15

ՍՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:

Տիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ծատուրեանի խանութում

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

1878 թւից

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ԱՄԵՆ ՕՐ, բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից:

Լրագրի ոգին և պրօգրամման նոյն են մնալու: Մենք կը ստանանք ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: «ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլ է, կէս տարվանը 6 րուբլ: Գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ և պ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑԻ խանութում:

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ կը ծախվեն 5 կօպէկով հատը:

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով՝ ТИФЛИСЪ Редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի հայոց ազգային ժողովը:—Ներքին տեսութիւն: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Անգլիայի կապոյտ գիրքը: Սպանիա: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:—Տեղեկացոյց:—Բանասիրական: Նամակ Ագուլիսից:

Կ. ՊՕԼՍԻ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ինչպէս մեր ընթերցողին արդէն յայտնի է Վիէննայից ստացված հեռագրից, Անգլիան դրդում է Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքին պահանջել Թիւրքիայից Հայաստանի ինքնավարութիւնը, խոստանալով պաշտպանել հայերի այդ պահանջողութիւնը լինելու կօնֆէրէնցիայում, իսկ հայոց ազգային ժողովը չէ ընդունում այդ առաջարկութիւնը:

Այդ հեռագրի ընթերցանութիւնը առաջին րոպէ անհասկանալի է լինում. մարդ ակամայ մտածում է՝ արդեօք խե՞նդ են պօլսեցի հայերը, կամ շատ շատ ընթերցողը կարող է այդ իրողութեանը այն բացատրութիւն տալ, ինչ որ մենք տուեցինք նրան մեր լրագրի № 13-ի մէջ:

Բայց այժմ մենք ստացանք մի նամակ Կ. Պօլսից, յունվարի 13-ից, որի մէջ արդէն խօսվում է անգլիական առաջարկութեան մասին: Այդ նամակը, որ նոր լոյս է գցում մեզ զբաղեցնող խնդրի վրա, մենք տպում ենք, ահա՛, մեր լրագրի ներկայ համարում:

Եթէ մեր Կ. Պօլսի թղթակցի դատողութիւնները արձագանք են հայոց ազգային ժողովի դատողութիւնների, մեզ այժմ պարզ է թէ ինչ պատճառով Կ. Պօլսի ազգային ժողովը մերժեց անգլիական դեսպանի, պ. Լայարդի առաջարկութիւնը:

Հայերը, ինչպէս երևում է, այդպէս են դատում՝ եթէ Անգլիան խաբեց Թիւրքայի պէս մի զօրեղ պետութիւն, որքան ուրեմն աւելի հեշտ է նրան խաբել հայերի պէս մի փոքրիկ ազգութիւն:

Կարելի՞ է հաւատալ թէ Անգլիան կօգնէ հայերին երբ նա չը կատարեց իր խօսքը Թիւրքիայի վերաբերութեամբ, խոստացաւ օգնել նրան և մենակ թողեց նրան հիւսիսային հսկայի հետ մենամարտութեան մէջ:

Կ. Պօլսի հայերը կարծում են որ Անգլիան իր այդ առաջարկութիւնը արած է ոչ թէ դէպի հայոց ազգը իր ունեցած համակրական զգացմունքից դրդված, այլ այն նպատակով որ Ռուսաստանը տեսնելով թէ հայերին ինքնավարութիւն է խոստացվում, իր խօսքը յետ առնի և Բօլգարիային տալու ինքնավարութեան վրա էլ չը պնդէ: Այդ տեսակ դատողութիւն շատ երեխայական է, որովհետև նախ Ռուսաստանը երբէք իր խօսքից և իր դիտաւորութիւններից յետ չի կանգնի և երկրորդ նա ոչինչ չունի վախենալու եթէ Հայաստանը ինքնավարութիւն ստանայ: Ռուսաստանը, որ հոգում է Թիւրքիաբնակ բոլոր քրիստոնեաների մասին, մի՞թէ պէտք է ընդդէմ լինի որ այդ պետութեան քրիստոնեայ երկիրներից մինը, Հայաստանը նոյնպէս ստանայ մարդկային իրաւունքներ: Մենք համոզված ենք որ ընդհակառակն Ռուսաստանի համար աւելի հաճելի կը լինի իր պետութեան սահմանների վրա տեսնել ինքնավարութիւն վայելող մի քրիստոնէական նահանգ, քան թէ թիւրքաց անկարգ և վայրենի վարչութիւն իր սահմանների վրա ունենալ:

Մէկ բան կարելի չէ ուրանալ, այն է որ հայոց ազգային ժողովը շատ զգոյշ է դարձել և սկսել է սաստիկ գնահատել Ռուսաստանի հաճութիւնը դէպի հայոց ազգը:

Գ. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Այս տարի, և անցեալ տարվայ կէսից սկսեալ, Ագուլիսում և նրա մերձակայ գիւղօրայքում, զանազան տեսակ հիւանդութիւններ, կարծես, մէկը միւսի հետ մրցութիւն էին անում, թէ որը շատ զոհեր կը տանի: Ամենից առաջ եկաւ կարմրուկը: Նա գործ ունէր երեխաների հետ, բայց երբեմն չափահասներին էլ չէր խնայում. տուն չը կար, որ մի քանի հոգի այս ցաւով բռնված չը լինէին. դպրոցների աշակերտները և աշակերտուհիքը համարեա կիսով չափ դատարկվեցան: Տեղ-տեղ յայտնվում էր նաև ծաղիկը, բայց նա անվնաս էր անցնում:

Յետոյ երևեցան ժողովրդին անծանօթ, և մինչև այսօր օրինակը չը տեսնված, հիւանդութիւններ: Դրանք արդէն վտանգաւոր էին, մեծ ու պստիկին չէին նայում, և անխնայ կոտորում էին: Այս հիւանդութիւնները մեր ժողովրդի մէջ անուններ չունեն, որովհետև առաջին անգամն է, որ գործ են ունեցել նրանց հետ, և ես բժշկութենից այնքան տեղեկութիւն չունեմ, որ գիտենամ, թէ լատիներէն որպէս են կոչվում. միայն կը պատմեմ, թէ ինչպէս էին յայտնվում և ինչ նշաններ ունէին:

Առաջինը սկսում էր քթից, որի վրա երևում էին բշտիկներ կամ փոքրիկ ուռոյցներ, եթէ բշտիկները ծակվում էին և թարախը գնում էր, հիւանդը առողջանում էր. իսկ եթէ չէին ծակվում, հիւանդութիւնը տարածվում էր դէպի գլուխը, որը սկսում էր ուռչել. այն ժամանակ դժուար էր յուսալ առողջութեան:

Երկրորդ տեսակի մէջ հիւանդի գլխաւորապէս թևքերի տակ, և երբեմն մարմնի ուրիշ մասներում, յայտնվում էին պալարներ, և բռնվողը ամբողջ մարմնով այրվում էր տաքութեան մէջ: Եթէ պալարները սև կամ կապոյտ գոյն էին ընդունում, այդ արդէն նշան էր, որ հիւանդի դրութիւնը յուսահատական է, իսկ եթէ նրանք փափկանում և քաշվում էին, հիւանդը առողջանում էր:

Թէ առաջին և թէ երկրորդ տեսակի մասին ականատեսները խօսում են, թէ դրանք մի և նոյն հիւանդութիւնն են, որ անցեալ տարի յայտնվեցաւ Բաշտում, ուր չումայի տեղ ընդունեցին:

Երրորդը մի տեսակ փողացաւ է որ տարածված է ըստ մեծի մասին երեխաների մէջ: Այս փողացաւը այն տեսակներից չէ, որ մեր պառաւները հեշտութեամբ բժշկել գիտէին: Դա չուարցնում է նրանց բոլոր հմտութիւնները: Ուռոյցը յայտնվում է ընչափողի (?) լեզուակների մէջ, որը, եթէ խիստ էր, բոլորովին արգելում է շնչառութիւնը և փակում է կոկորդի անցքը: Ներքին ծնօտի խուլերի մէջ նոյնպէս յայտնվում են բորբոքումներ:

Մի քանի հիւանդների մօտ այս փողացաւը բոլորովին նման էր անցեալ տարվայ վերջին ամիսներում Թավրիզի մէջ յայտնված սարսափելի փողացաւին, որն բազմաթիւ կոտորածներ գործեց մանուկների մէջ:—Կոկորդը ուռչելուց յետոյ հիւանդի ընդերքը և լեզուն սկսում էին սևանալ և մսերը ու ատամները թափվիլ: Դա սոսկալի տեսակն է և տարափոխիկ է:

Մի քանի ընտանիքներում մտել է նաև տիֆը: այս վերջինը այնքան խիստ չէ, թէև երկար է տեւում:

Բայց ինչ հնարներ է գործ դնում ժողովուրդը այս բոլորի դէմ:—Նա բաւականանում է իր նահապետական հաքիմներով, որոնք, եթէ որ և իցէ հիւանդութեան դեղ գիտեն, անխտիր ամեն տեսակի համար էլ գործ են դնում: Ագուլիսը բժիշկ չունի: Կայ մի բժիշկ միայն Օրդուբաթում, որը Ագուլիսից հինգ վերստ հեռու է. իսկ դա հարուստներին միայն է մատչելի, խեղճ աղքատը նրան հրաւիրել չէ կարող...

Բայց ինչ նշանակութիւն ունի բժիշկը, որ այսքան հեռաւորութեան վրա է գտնվում, որը անմիջական օգնութիւն հասցնել չէ կարող: Նա համ դեղագործ է, համ բժիշկ,—մինչև գնալը և մինչև դեղ ուղարկելը, շատ անգամ հիւանդի դրութիւնը փոխվում է:

Այժմ ժողովրդի յոյսը միայն Աստուծոյ և նրա Սուրբերի վրա է մնացել: Եւ այս պատճառաւ, ծննդեան տօնից յետոյ նա Երնջակայ վանքից հրաւիրեց «Հաղարափրկչին» որ իր սուրբ շնորքով հիւանդներին մի ճար անէ:

Բայց նախ քան խօսելը «Հաղարափրկչի» հրաշագործութեանց վրա, հարկաւոր է ծանօթացնել ընթերցողին, թէ ինչ բան է նա.—Դա մի պղնձէ խաչ է, որի համար աւանդութիւնն ասում է, թէ շինված է այն կոնքի պղնձից, որի մէջ Յիսուս Քրիստոսը լուաց իր աշակերտների ոտները: Այդ սրբութիւնը բերեց Հայաստան Թադէոս առաքեալը, որպէս մի հրաշալի ընծայ, մեր Աբգար թագաւորին: Գուցէ նրանով բժշկեց առաքեալը մեր Աբգարի բորոտութիւնը, բայց այդ մասին պատմութիւնը լռում է, միայն «Հաղարափրկչի» ստացած տիտղոսից յայտնի է նրա բոլոր հրաշագործութիւնները:

Բայց այստեղ նկատելու մի ուրիշ կէտ կայ.

Տեսէք, Հռօմը, որ այնքան վարպետ է սրբութիւններ հնարելում, որն մի ժամանակ հարիւրաւոր էշի ոտներ էր ման ածում Եւրոպայում,—ամենևին մտքովն էլ չի անցել այն կոնքը, որի մէջ լուացվեցան առաքեալների ոտները, որ մի կտոր էլ ինքն վեր առնէր և մի Բիւրափրկիչ էլ ինքն շինէր: Դժբախտ է Հռօմը:

Թէ ինչպէս ընդունվեցաւ «Հաղարափրկիչը» միւս գիւղերում, ես չը տեսայ, միայն կը պատմեմ այն փառաւոր հանդէսը, որով նա մուտք գործեց Ագուլիսում.

Հանդէսը կատարվեցաւ Ծննդեան տօնի հետևեալ օրը: Ժողովուրդը արդէն առաւօտից պատրաստվել էր ընդունել ցանկալի Սրբութիւնը, և մի օր առաջ մի խումբ նուիրակներ գնացել էին Ներքին-Ագուլիսից բերելու: Գիւղից բաւական հեռու, եկեղեցական դասը խաչով, բուրվառով, շարականներ երգելով, մեծ բազմութեամբ,—որոց մէջ ի հարկ է կանանց թիւը աւելի էր,—դիմաւորեցին «Հաղարափրկչին»: Անտեղ կատարվեցաւ «անդաստանի» սուրբ խորհուրդը: Յետոյ թափորը սկսեց դիմել դէպի գիւղը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի օր, յունվարի 29-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Անդրկովկասեան մանկաբարձական դպրոցում Նորա Կայսերական Բարձրութիւնների ներկայութեամբ կատարվեցաւ դպրոցի 25 աշակերտուհիների իրանց ուսման ընթացքի աւարտման հանդէսը։ Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ֆէօդօրօվնա ինքն իր ձեռքով բարեհաճեց բաժանել դիպլոմներ աւարտած աշակերտուհիներին։ Դեռ ևս երեք տարի չը կայ այն օրից երբ բացվել է մեր մանկաբարձական դպրոցը, բայց աւարտող աշակերտուհիները մեծ առաջադիմութիւն էին ցոյց տուել վերջնական հարցաքննութեան ժամանակ։

—

«Тифл. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ տիֆ հիւանդութիւնը օրից օր աւելի տարածվում է Անդրկովկասի զանազան տեղերում, օրինակ Ղազախի գաւառում, նոյնպէս Բէլի-Կլիւչում և ուրիշ տեղերում։

—

«Մշակի» անցեալ համարներից մէկի հեռագիրը հաղորդում էր, որ մի կին վիրաւորել է Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ քաղաքապետ Տրեպօվին։ Մայրաքաղաքի լրագիրները պատմում են այդ անցքի հետևեալ մանրամասնութիւնները։ Ընդունելութեան օրը խնդրատուների թւում կար մէկ կին, որ իրան անուանեց վարժուհի Կոզլօվա։ Գեներալ Տրեպօվ մօտեցաւ նրան, վերցրեց խնդիրքը և խնդիրքի վրա նկատողութիւն անելուց յետոյ, առեց մի պաշտօնեայի և յետոյ դիմեց ուրիշ խնդրատուներին։ Այդ ժամանակ կինը ռեվօլվերը արձակում է Տրեպօվի վրա կողքից։ Գնտակը մնացել է ձախ կողքում, վէրքը վտանգաւոր է համարվում։ Դեռ յայտնի չեն Կոզլօվի յանցանք գործելու շարժառիթները։ Արդէն քաղաքապետին օպերացիա են արել, բայց գնտակը չեն գտել։ Բժիշկները յոյս ունեն, որ գեներալ Տրեպօվ կառողջանայ։ Ամբողջ օրը հասարակութիւնը հարցնում էր հիւանդի առողջութեան մասին։

—

Հարկաւոր ենք համարում յայտնել մեր ԹԻՖԼԻՍԻ ընթերցողներին որ «Մշակը» հատ հատ ծախվում է հետևեալ տեղերում։ Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում, պ. Գրիգօլօվի խանութում (Միրզօևի տանը), պ. Ծատուրեանցի լամպաների մագազինում (Շարուրօվի տանը), Արծրունու հին քարվանսարայում, պ. Սարգիս Տէր-Սարգսեանի մօտ, պ. Դէկարխանօվի խանութում «Մարսէյլ» հիւրանոցի տակ (Վօրօնցօվի արձանի առջև) և Եգոր Խուդադօվի մօտ (Շադինօվի քարվանսարայի մօտ, Գրիգոր Արէշօվի խանութում)։

—

Ալէքսանդրապօլ գաւառի ԲԱՅԱՆԴՈՒՐ գիւղից մեզ հաղորդում են մթերքների հետևեալ գները. լաւ ալիւրի փութը արժէ 2 ր., 65 կ., ցորենի սօմարը 30 ր., գարու սօմարը 28 ր., վառելափայտի ամենաթեթև սայլը 25 ր., երկու ջվալ ածուխը 8 ր.։ Նամակագիրը աւելացնում է, որ բոլոր գիւղացիները մեծ փողեր են վաստակել։ Աղքատները բացի այն, որ իրանց պարտքերը վճարել են, պատրաստի գումար էլ ունեն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԿԱՊՈՅՏ ՏԵՏՐԱԿԸ

—

(Շարունակութիւն և վերջ)

Սէրվէր փաշան աւելացնում է. «Մինչև որ այդ կարգադրութեան հիմունքները որոշվում են լօրդ Դէրբիի կարծիքի համաձայն խօսքով — էլի մի անյարմար և անստոյգ խօսք —, Բարձր Դուռը աղաչում է անգլիական կաբինէտին որ բարեհաճի խնդրել ռուսական կառավարութենից որպէս զի հրաման ուղարկէ Եւրօպայում և Ասիայում ունեցած իր հրամանատարներին, դադարեցնել պատերազմական գործողութիւնները։»

Լօնդօնի օսմանեան դեսպանին յատկապէս յանձնել է Բարձր Դուռը որ սոխպէ շատ շուտով ստանալ սրա պատասխանը և լօրդ Դէրբին էլ հարկաւոր է գտել մի շատ պարզ և բացայայտ ոճով պատասխան ուղարկել Բ. Դրան։

Անգլիական կառավարութեան արտաքին գործերի քարտուղարը պատասխանելով Սէրվէր փաշայի այդ հեռագրին, որով նա պարզապէս աշխատել էր գցել բրիտանական կառավարութիւնը մի այնպիսի դրութեան մէջ որ մերժել էր սա և որից զգուշանում էր բանակցութիւնների ամբողջ ընթացքում, գրել է հետևեալը յունվարի 7-ին։

«Ձեր հեռագրի գլխաւոր նպատակն է հասկացնել որ Նորին Վեհափառութեան Թագուհու կառավարութիւնը համաձայնվի Ռուսաստանի կառավարութեան հետ խաղաղութեան ամենակարևոր հիմունքների վրա։ Ես ասել եմ Նորին Վսեմութեան դեսպանին թէ այդ անկարելի է որովհետև ես համոզված եմ թէ այդ տեսակ մի առաջարկութիւն չէ ընդունվի ռուսաց կառավարութենից և թէ աւելորդ է մի այնպիսի գործ սկսել որի անաջողութիւնը արդէն յայտնի է մեզ։ Բացի սրանից ես յայտնել եմ թէ յարմար չէ որ Անգլիան միջնորդի դեր կատարէ այդ վէճի մէջ։ Անգլիական կառավարութիւնը, ասել եմ, պարզապէս առաջարկել է հետաքրքիր լինել և հասկանալ թէ Ռուսաստանի կայսրը յօժարում է խաղաղութեան համար բանակցութիւններ սկսելու։ Օսմանեան դեսպանի հետ խօսեցած ժամանակ, ես մի նոր առիթ էլ ունեցայ յիշեցնել նրան թէ մեր լեզուն երբէք փոխված չէ պատերազմի սկզբից մինչև այժմ և թէ Նորին Վեհափառութեան Թագուհու կառավարութիւնը յայտնել է որ իր դիտաւորութիւնն է պահպանել չէզոքութիւնը մի քանի պայմաններով որոնք արդէն բացայայտ կերպով որոշել ենք մենք և որոնք պատկանում են անգլիական շահերին։ Ես հարկաւոր եմ համարում, ասացի նրան, էլի մի անգամ էլ կրկնել ձեզ այդ որ արդէն մի քանի անգամ ասել եմ. որպէս զի չը լինի թէ անօգուտ և կեղծ յոյսեր ունենաք։»

Անգլիական կառավարութիւնը չէր կարող աւելի պարզ և որոշ կերպով Թիւրք կառավարութեան բացատրել այն սկզբունքները որոնք յայտնել էր նաև պարլամենտի վերջին նիստում և որոնց հետ համաձայնվել էր Անգլիայի հասարակական կարծիքը։ Եթէ Բ. Դուռը դեռ չէ հասկանում թէ ինչ պէտք է յուսալ Անգլիայից, ուրեմն նա ինք իր կամքով ուզում է ցնորքներ երևակայել։

Կապոյտ տետրակի մէջ հրատարակված միւս թղթակցութիւնները այնչափ հետաքրքրական չեն, թէպէտ նրանք էլ իրանց արժէքն ունեն և արժանի են նկատողութեան։

Անգլիական կառավարութիւնը ընդունած լինելով միայն տեղեկանալ թէ Պետերբուրգում ցանկանում են խաղաղութեան և իր իմացած տեղեկութիւնները հաղորդել Կ. Պօլիս, Բ. Դրան էլ ուրիշ բան չէր մնացել բայց միայն համաձայնվել իրան եղած առաջարկութիւններին։ Թիւրքիան միայն մի բանից էր վախենում և անգլիական կառավարութիւնը այդ էլ իմաց տուեց Ս. Պետերբուրգի կաբինէտին. Բ. Դուռը խնդրում էր որ Սերբիան և Չերնօգօրիան էլ զինադադար անեն։ Գօրչակօվ իշխանը շտապել է ապահովացնել այդ մասին։

«Սերբիան, ասում է իշխանը, չէ կարող առաջ գնալ առանց ռուսաց զօրքերի և Չերնօգօրիայի իշխանը անշուշտ Ռուսաստանի հետ համաձայնութեամբ կը գործէ։ Աւելացնում է նաև «թէ կարելի է խաղաղութեան համնել երկու պայմանների գործադրութիւնով. այն է ռուսաց բանակն առաջ գնալով և Թիւրքերը հաստատապէս համոզվելով թէ ոչինչ օգնութիւն չըպիտի ստանան Անգլիայից։»

Մենք տեսնում ենք Կապոյտ տետրակի մէջ թէ Անգլեան արդէն կատարել է այդ վերջին պայմանը. նմանապէս առաջին պայմանն էլ, երևի թէ արդէն կատարված է։

Երբ Թիւրքիայի ներկայացուցիչները իրանց արված հրամանի համեմատ, առաջին անգամ դիմել են ռուսաց բանակների ընդհանուր հրամանատարներին, սրանք պատասխանել են թէ իրանք բոլորովին անտեղեակ են զինադադարի համար լինելու կարգադրութիւններին։ Այդ պատասխանը մեծ զարմանք է պատճառել թէ Կ. Պօլսում և թէ Լօնդօնում։ Գօրչակօվ իշխանը շտապել է դրա մասին հետևեալ բացատրութիւնը տալ որ լօրդ Լօֆտուս Պետերբուրգից տեղեկացնում է անգլիական կառավարութեան յունվարի 11-ին։

«Սրանից ութ օր առաջ պատերազմական մինիստրը իր հրահանգները թղթատարով է ուղարկել Եւրօպայում և Ասիայում եղած գլխաւոր հրամանատարներին, որովհետև դրանք այն աստիճան կարևոր բաներ էին որ խոհեմութիւն չէր վստահել հեռագրին և թէ այդ հրահանգները կը հասնեն ութ կամ տաս օրից յետոյ եւրօպական բանակի գլխաւոր հրամանատարին և տաս և հինգ օրից յետոյ ասիական գլխաւոր հրամանատարին, հաշվելով յունվարի 3-ից կամ 4-ից։»

Այն խոհեմութիւնը որ ռուսաց քաղաքականութիւնը գործ է ածել հետևելով իր աւանդական սովորութիւններին, նպատակաւոր է եղած այս դէպքում պատերազմական դրութեան պահանջներին։ Եթէ ռուսաց բանակի առաջ գնալը խաղաղութիւնը իրագործող պայմաններից մին էր, ինչպէս ասված է վերևում, ուրեմն լաւ է եղել որ հրահանգները շատ վաղ չեն հասել զօրքերի գլխաւոր հրամանատարներին. թէպէտ լօրդ Դէրբին, ինչպէս երևում է Կապոյտ տետրակից, ցաւ է յայտնում որ այդ հրահանգները հեռագրով իմաց չը տրվելով, ժամանակի կորուստ է եղել։

Թղթակցութիւնների վերջին մասը պ. Լայարդի, Կ. Պօլսում անգլիական դեսպանի, յունվարի 13-ին գրածն է։ «Որոշվեցաւ որ, գրում է պ. Լայարդ, էգուց Սէրվէր փաշան և Նամըգ փաշան ուղարկվեն Կազանլըկ, որպէս զի Նիկոլայ մեծ դուքսի հետ տեսակցի-

---

«Հազարափրկչին» հետևում էին և մի քանի ուրիշ սրբութիւններ, որպէս էին Թօմայ առաքելոյ մատը, սուրբ Յովհաննու ծնօտի մի մասը, որ պատած էր ոսկու մէջ և մի փոքրիկ խաչ, որի մէջ գտնվում էր «կենաց փայտի» մի մասը։ «Հազարափրկիչը» գտնվում էր Երնջակայ վանքի վարդապետներից մէկի ձեռքում, իսկ միւսները կրում էին մի-մի քահանաներ։

Թափօրը առաջ էր գնում մեղմ և հանդարտ ընթացքով։

Այն օր ինքը բնութիւնը նպաստում էր այս սրբազան ծիսակատարութեանը։ Ձմեռնային տաք եղանակ էր։ Եւ Ագուլիսը, որ ուրիշ օրերում ներկայացնում է միայն խուլ և դարտակ փողոցներ փակ դռներով, այն օր կենդանացել էր' և ցոյց էր տալիս, թէ այստեղ մարդիկների բազմութիւն է բնակվում։ Փողոցներում աւել գտնելու տեղ չը կար. ամբոխը ամեն կողմից վրա էր թափվում, ամեն հասակի և ամեն սեռի։

Մի քանի տեղերում թափօրը կանգնեցաւ, և խորհրդաւոր կերպով «անդաստան» կատարեցին, աշխարհի չորս կողմը օրհնեցին, և հիւանդութեանց համար փարատութիւն խնդրեցին։

Նա դարձեալ սկսեց առաջ ընթանալ։

Տեսնելու էր, թէ որպէս ջերմեռանդների բազմութիւնը մօտենում էր, համբուրում էր Սրբութիւնը, և մինչև անգամ վարդապետի շուրջառի գրօշակները, որ կրել էր Նրան։ Տեսնելու էր, թէ որպէս տներից դուրս էին բերում փաթաթած հիւանդներ և դնում էին այն ճանապարհի վրա, որ տեղից անցնում էր «Հազարափրկիչը։» Ջերմեռանդ ժողովրդի այս հաւատքը տեսնելով, ես մտաբերում էի այն տեղը Սուրբ գրքից, երբ հիւանդներին պատկարակներով և մահիճներով դնում էին հրապարակների վրա, որ Պետրոսի անցկենալու ժամանակը գոնեա Նրա հովանին ընկնի նրանց վրա և առողջանան։

Երեկոյ էր, երբ «Հազարափրկիչը» միւս սրբութիւնների հետ հասցրին Թօմայ առաքեալի վանքը և բազմացրին սեղանի վրա։ Միւս օրը պատարագ մատուցվեցաւ։ Եւ այդ մի յարմար առիթ էր, որ Ագուլիսի կանայքը, դուրս գալով իրանց փակված արգելանոցներից, մի քանի օր չարունակ, խումբերով գալիս էին վանքը, համբուրելու սրբութիւնները, և իրանց հոգեպահուստ կօշէկները ձգելու փոքրիկ գանձանակի մէջ, որ դրած էր «Հազարափրկչի» կողքին։

Եթէ աշխարհից բոլորովին վերացվի սնահաւատութիւնը, կանայքը նորից կը սաեղծեն նրան։

Ես նպատակ չունեմ վիրաւորելու ոչ ոքի ջերմեռանդութիւնը, երբ մտածում եմ, թէ այսպիսի սնահաւատութիւնները կարող են օգնել կրօնին։ Միայն կասեմ, որ հրաշքների դարը անցել է և կը յիշեցնեմ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի խօսքերը, որ ասաց հրէաներին, թէ «Ազգ չար և շնացող նշան խնդրէ» (Մատթէոս ժ. բ. գլ. 39 համ.)

Նկատված է, թէ որ և իցէ հիւանդութեան ժամանակ, թէ խօլերայ լինէր, թէ ժանտախտ լինէր, և թէ այսպիսի տարափոխիկ հիւանդութիւններ, որպէս այժմ տարածվել է մեր կողմերում, —երբ ժողովուրդը իր սրբութիւնների օգնութեան է դիմում, և երբ այսպիսի թափօրներ են կատարվում, —միշտ նրանից յետոյ զոհերի թիւը աւելանում է, և մարդիկ համեմատաբար շատ են մեռնում։ Դա շատ բնական է։ Մինչև այն օր հիւանդներին հոգ էին տանում, պահպանում էին. բայց թափօրներից յետոյ խնամակալները կարծես բաւականութիւն են ստանում, նրանց տիրում է մի տեսակ անհոգութիւն, որ առաջ է գալիս մեռած յոյսից։ Պարզ ասած, հիւանդները թողնվում են սրբերի կամքին։

Այսպիսի թափօրներ կատարվում են ոչ միայն հիւանդութիւնների ժամանակ, այլ միշտ, երբ երաշտութիւն է լինում, կամ երբ ցանքերին սպառնում է մորախը, և երբ ծառերի տերևները ուտում է թրթուրը։ Ժողովուրդը յոյսը սրբութիւնների վրա դնելով, չէ մտածում ուրիշ կերպով հեռացնել վտանգը։ —Ահա վնասը։

Բայց ես խորհուրդ կը տայի մեր սիրելի ագուլեցիներին, թող նրանք իրանց յոյսը չը կտրեն սրբութիւններից, բայց մի և նոյն ժամանակ հարկաւոր է մտածել և բժիշկի վրա։ Այստուած չէ արգելում բժշկութիւնը, նոյն իսկ հրաշքների դարերում Քրիստոսի աշակերտների թւում կային և բժիշկներ, որպէս էր Ղուկաս բժիշկը, որ առանց գերբնական զօրութեան, նիւթական դեղերով բժշկութիւններ էր անում։

Ագուլեցին այն ժամանակ միայն մտածում է բժշկի վրա, երբ սիրելի զաւակը իր աչքի առջեր անպաշտպան մեռնում է։ Սակաւ չեն օրինակները, որ այսպիսի դէպքերում Նախիջևանից, Թավրիզից, մի քանի հարիւրներ ծախսելով, բժիշկներ են բերել տուել։ Բայց նա գտել է հիւանդին կամ հոգեվարքի մէջ և կամ գերեզմանը դրած։

Ագուլեցիք համարեա ամեն բան ունեն, բայց բժիշկ չունեն։ Ագուլեցիք ամեն բանի համար խելօք մտածող են, բայց բժշկի համար անհոգ են։

Եւ իրաւ, եթէ Թիֆլիսը վերցնենք, Ագուլիսը, թէև մի գիւղ է, բայց համեմատելով Կովկասի բոլոր քաղաքների հետ, նա առաջադէմ է։ Վաճառականութեան մէջ ագուլեցին առաջին դերն է խաղում։ Ագուլեցին ունի մետաքսի գործարաններ շոգեշարժ մեքենաներով. ագուլեցին ունի հարստութիւն և մեծ կրեդիտ առևտրական շրջաններում։ Ագուլեցւոց տների մաքրութիւնը, տնտեսական բարեկեցութիւնը, ընտանեկան բարոյականութիւնը կարող է օրինակ լինել միւս տեղերին։ Ագուլեցւոց դպրոցների վիճակը նոյնպէս աւելի բարձր և աւելի ապահով է քան թէ ուրիշ տեղերում։ Մի խօսքով, ագուլեցին բաւական ուղիղ շաւղի վրա է ընթանում, և չեմ սխալվի, եթէ նրանց կոչելու լինեմ Կովկասի ամերիկացիք։ Բայց մի այսպիսի գործնական ժողովրդին ներելի չէ անհոգ մնալ կենսական ամենաանհրաժեշտ պէտքի մէջ, որպիսի է բժիշկը։

Ագուլեցին, իրաւ է, խնայող է, բայց ժլատ չէ։ Նա իր արծաթը մինչև այսօր չէ խնայել այն բոլոր պահանջների համար, ինչ որ իրան հարկաւոր է։ Եւ յոյս ունեմ, որ իմ առաջարկութիւնը նոյնպէս անպտուղ չի մնայ. ագուլեցիք կը մտածեն սեփական բժիշկ ունենալու համար։ Բաւական է միայն միաբանութիւն, այն ժամանակ գործը կատարված կարելի է համարել։

Յունվարի 23 ***

լով խաղաղութեան սկզբնական պայմանները ընդունեն և զինադադար որոշեն։»

Այս խօսքերը յայտնում են թէ Թիւրքիան ստիպվել է այժմ ընդունել ինչ պայմաններ որ կառաջարկէ Ռուսաստանը։

Կապոյտ տետրակի մէջ հրատարակված դիպլօմատիական գրութիւնները երբէք չեն ցոյց տալի մի դէպք որով անգլիական շահերը մինչև այժմ վտանգված լինէին։ Անգլիայում ամեն մարդ համոզված է որ կառավարութեան պարտաւորութիւնն է պաշտպանել Անգլիայի արդէն յայտնի շահերը, եթէ իրաւի նրանց սպառնող մի վտանգ պատահէ։ Բայց մինչև որ Ռուսաստանը յարգում է անգլիական շահերը, Անգլիան մի քայլ անգամ չի դուրս գալ իր չէզոքութեան ճանապարհից ուր կանգնած մնացած է պատերազմի ամբողջ ընթացքում։

ՍՊԱՆԻԱ

—

Սպանիայի Թագաւորի ամուսնութեան հանդէսը կատարվեցաւ յունվարի 11|23-ին Մադրիդի Ատօշա եկեղեցում։

Նոյն օր Մադրիդից գրված մի նամակ հանդիսի նկարագրութիւնն է անում հետևեալ կերպով։

Վաղ առաւօտ երաժիշտների խմբեր շրջում էին փողոցներում և քաղցր երգերով արթնացնում էին ամենին որ պատրաստվէին ներկայ լինել այսօրվայ հանդիսին։ Ամեն կողմ ծածանվում էին դրօշակներ տների պատուհաններից կախ արած և վերտառութիւններ ի պատիւ Նորեկ Թագուհուն։ Եկեղեցուն մօտեցած փողոցները լցված էին անհամար բազմութիւնով և ամեն տեղ զօրքեր շարված էին։

Քիչ ժամանակից յետոյ Թնդանօթը արձակվեցաւ և զանգակները սկսեցին բարի գալուստ մաղթել Թագուհուն որ իր գերդաստանի անդամների հետ գալիս էր, զարդարված իր տասն և եօթ գարունների հրապուրիչ գեղեցկութեամբ։ Ալֆօնս Թագաւորը որ Թագուհուց մի քիչ առաջ էր դուրս եկել պալատից, հանդիսաւոր կերպով մտաւ եկեղեցին որի պատերը զարդարվել էին Թաւիշներով, զինանշաններով և դրօշակներով։ Փողոցներում յաղթական կամարներ էին կանգնել։ Սենատորներ, դէպուտատներ, բարձրաստիճան տիկիններ, օտար տէրութիւնների ներկայացուցիչներ, խմբագրապետներ լցված էին եկեղեցու մէջ։ Դրանց մէջ Փարիզի կոմսը և կոմսուհին, ինչպէս նաև Ֆրանչէսկօ Թագաւորը, որոնք կանգնել էին ամպհովանու մօտ, իրանց վրա էին դրաւում ամենի ուշադրութիւնը։ Սրանց հանդէպը կանգնած էին դեսպանները և արքունական գերդաստանի մօտ շարվել էին տասն և մէկ վեհապետների կողմից եկած ներկայացուցիչներ։ Եկեղեցականների խումբը՝ որոնց պարագլուխն էր կարդինալ Բրինավիդէս, Հնդկաստանի պատրիարգը, ընդունեցին Թագուհուն եկեղեցու դրան առջև և առաջնորդեցին նրան մինչև սեղանի առջև ուր շարվել էին կարդինալներ և բազմաթիւ եպիսկոպոսներ, որոնց մէջ էր նաև պապի ներկայացուցիչը։ Թագաւորը հագել էր ընդհանուր զօրապետի համազգեստը և կախ էր արել Կարլ III-ի խաչանշանը ոսկեգեղման ժապաւէնով միասին։ Թագուհու երեսը ծածկված էր սպիտակ քօղով, գլխի վրա դրված էր նարնջենիի ծաղիկներից մի Թագ և ճակատը զարդարված էր մարգարիտներով և ադամանդներով ծածկված մի պսակով։ Պատարագը վաղ վերջացաւ և նորապսակները եկեղեցուց դուրս եկան դէպի պալատը գնալու։ Ամենամեծ բազմութիւն լցված փողոցներում, այնչափ հետաքրքիր էին տեսնել նորապսակ Թագուհին որ զօրքերը շատ դժար աջողում էին բազմութեան միջից ճանապարհ բաց անել։ Ալքալա փողոցից անցած ժամանակ գցում էին տների պատշգամներից (բալկոն) Թագուհու ոտքի առջև ծաղիկներ և տասրակներ։ Թմբկահարներ, նուագածուներ, ոսկեզօծ կառքեր, շքեղապէս զարդարված ձիաներ, փառաւոր հագուստներով և շքանշաններով գեներալներ, մերկ սուրը ձեռքին, այս ամենը մեծ տպաւորութիւն էին անում հանդիսատես ժողովրդի վրա։

Երբ Թագաւորը և Թագուհին պալատը հասան, մինիստրները և բարձրաստիճան պաշտօնակատարները ընդունեցին նրանց մեծ սանդուղի ստորոտը և ուղեկից զօրքերը վերադարձան իրանց զօրանոցները։ Այդ զօրքերը այնչափ շատ էին որ մի ժամ տևեց մինչև ամբողջ խմբի հեռանալը պալատից։ Մինչև երեկոյ փողոցները լցված էին մեծ բազմութիւնով որից շատերը հեռաւոր քաղաքներից եկել էին այս հանդէսը տեսնելու համար։ Երեկոյեան լուսավառութիւններ և հրախաղութիւններ կային ամեն կողմ։ 80,000 մարդիկ եկել էին օտար քաղաքներից Մադրիդ այս հանդէսը տեսնելու համար, բայց և ոչ մի ծանր անկարգութիւն չը պատահեցաւ Մադրիդում այդ անսովոր միութեան մէջ։

Հարսանիքի հանդէսը կը տևէ հինգ օր։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 13 յունվարի 78.

Կը փութամ տեղեկացնել ձեզ Ներսէս պատրիարքի քաղաքագիտական մի նոր և ծիծաղաշարժ գործը։

Տաս օրի չափ առաջ պատրիարքը պատրաստեր է մի ծրագիր և առաջարկեր է զայն խառն ժողովին, ներկայացնելով իբրև խորին քաղաքագիտական մի մեծագործութիւն։

Պատրիարքին առաջարկութիւնը սա է. որովհետև Թիւրք տէրութիւնը զօրք կուզէ հայերէն, որովհետև ուրիշ քրիստոնեայ ազգեր զանազան արտօնութիւններ կը պահանջեն, ինք ալ կուզէ պահանջել տէրութիւնէն Հայաստանին համար ինքնավարութիւն, կամ թէ ասենք մի տեսակ կառավարութիւն ինչպէս է Լիբանանի մէջ։

Այս առաջարկութիւնը խառն ժողովին մէջ յափշտակուած կուսակիցներ ունեցեր է, բայց տակաւին չէ ընդունուեր. նորէն պիտի խորհին եղեր որ մի որոշում տան որպէս զի պատրիարքն ալ առաջարկէ տէրութեան։

Անշուշտ պատրիարքի առաջարկութիւնն շատ գրաւօղ է և ամեն հայ զայն լսած ժամանակ, դիւրաւ կը յափշտակուի առաջին տեսութիւնով։ Հայաստանի ինքնավարութիւն. ո՞ր հայ որ ազգային զգացում ունի սիրտին մէջ, չուզեր զայն. ո՞ր հայի սիրտ չը բաբախէր այդ սրբազան բառ լսած ժամանակ. բայց պէտք է նկատենք թէ ի՞նչ պարագայների մէջ և ի՞նչ պատճառէ առաջացած է այդ գործ որպէս զի չը լինի թէ Եզովբոսի առակին նման, ստուերը մեծ տեսնելով ջուրին մէջ, իրականութիւնը թողունք և ստուերին ետևէն երթանք։

Անգլիական կառավարութիւնն իւր Կ. Պօլսի դեսպան Լայարդի միջոցով կուզէ խաղցնել հայերը և ինք զբօսնուլ։ Մեր պատրիարքն ալ կը կարծէ թէ այդ կերպով ռուսական կառավարութիւնը պիտի ստիպուի տալ թէ որովհետև Բօլգարներին համար իմ արած պահանջումներ հայերին ալ օրինակ եղեր են, ուրեմն հարկաւոր է որ Բօլգարիայէն ոչինչ չը շահելով յետ քաշուիմ, որպէս զի չը ստիպուիմ Հայաստանը հայերին թողուլ։ Այս կերպով պատրիարքը կը կարծէ մի քարով երկու թռչուն բռնած լինել։

Պատրիարքի այս առաջարկութիւնն և փաստաբանութիւնն շատ հաւանական չէ որ հաճութիւն գտնէ ազգին առջև, որովհետև Անգլիան իր ինտրիգաներով զզուեցուցած է ամենին։ Ի՞նչպէս կարող ենք մենք հաւատալ այն Լայարդի և այն անգլիական կառավարութիւնի որ օսմանեան տէրութիւնին ալ այդպիսի սուտ յոյսեր տալով խաբեց և պատերազմի ամենադաժան վտանգներին և մեծ կորուստների ենթարկեց. և երբ իւր հին դաշնակից բարեկամ և իւր խոստումների խաբուելով պատերազմ հրատարակող Բ. Դուռն օգնութիւն խնդրեց, նա անտարբեր կեցաւ ասելով թէ մինչև որ իմ սեփական շահերի չը դիպչին, ես չեմ միջամտեր։

Ուրեմն Թիւրքիայի հայերը որոնց հետ կապուած շահեր ունենալ չեն կարծեր եւրոպական մեծ պետութիւններն, ինչպէս մտահ լինին Լայարդի որ խաբեց Թիւրքիայի կայսրութեան, ում հետ կապուած շահեր ունէին բոլոր եւրոպական մեծ տէրութիւնները։

Այս պատճառով, ամեն հեռատես հայեր կը խորհին թէ Լայարդի Թելադրութիւններին անսալով երբ խաբուինք և Ռուսիայի դէմ բողոքել ելնենք, Անգլիայի ինտրիգան կառավարութիւն յետոյ զմեզ անպաշտպան կը թողու, մի միայն իւր սեփական շահերի վրա մտածելով և նոյն մասին համաձայնվելով Ռուսիայի հետ, և մեք իզուր թէ Թիւրքիայի ատելութիւնը հրաւիրած կը լինինք մեր խեղճ ազգի վրայ։ Մանաւանդ այսպիսի ժամանակ ուր շատ հաւանական է թէ Թիւրքական Հայաստանի մի մասն անցնի Ռուսիայի ձեռք, շատեր մեծ անխոհեմութիւն կը համարին Ռուսիայի հակակրութիւն հրաւիրել մեր այն Թիւրքիացի եղբայրների վրայ որք գուցէ վաղիւ պիտի լինին Ռուսիացի, իւրեանց բնակած քաղաքներ ռուսական իշխանութիւնին ներքև մտնելով։

Մենք եթէ քիչ շատ յոյս ունինք Թիւրքական Հայաստանի ազատ լինելուն վրայ, այդ ոչ թէ Անգլիայէն կը սպասենք, այլ կաշխատենք որ ինք Հայաստանի ժողովուրդն կարող լինի ստանալ այդ մարդկային անհերքելի իրաւունք և երբ նա քիչ թէ շատ ունենայ այդ կարողութիւն, չենք յուսար որ ռուսական կառավարութիւնն ալ հայերին մերժէ իւր պաշտպանութիւն։ Մենք կը յուսանք այդ պաշտպանութիւն Ռուսաստանէն, որովհետև նա մեզ սահմանակից մի տէրութիւն է, գիտէ մեր խղճալի դրութիւն, աւելի մօտէն կրնայ դիտել զմեզ և հարկաւոր եղած ժամանակ կարող է շուտով և նիւթական միջոցներով ալ պաշտպանել մեզ, քանի որ մեզ դրացի է և շատ անգամ զոհողութիւններ յանձն առած է արևելեան քրիստոնեայ ազգերի պաշտպանութիւնի անունով, իսկ Անգլիան ոչ մեզ մօտ է, ոչ ալ քրիստոնեայների պաշտպան և փաստաբան կանգնած է Թիւրքին դէմ, այնպէս ինչպէս Ռուսիան։ Նաև Անգլիայի մէջ գրեթէ չը կայ հայ. բայց Ռուսիայի մէջ միլիոնէն աւելի եղբայրակիցներ ունինք, որք մեզ դրացի և ազգակից, կարող են օգնել և պաշտպանել հարկաւոր եղած ժամանակ. մինչդեռ անգլիական քաղաքականութիւնին հետևելով, որի խաբէութիւնն և խարդաւանքներն անվստահութիւնն ներշնչած են մեզ, մենք կը հրաւիրենք մեր վրա հակակրութիւնը մի այնպիսի տէրութիւնի որի հզօր բազուկին ներքև կը գտուին բազմաթիւ հայեր և հետևապէս մեր անխոհեմ և անքաղաքագէտ շարժումներով գուցէ վնաս հասցնենք մեր այդ սիրելի եղբայրակիցների։

Թէ մեր այժմեան դրութիւնն որ Թիւրքական Հայաստանի մի քանի քաղաքներ ռուսին ձեռք անցած կը գտուին և թէ ապագայ քաղաքական նկատումներն ամեն մտածօղ հայի մերժել կը տան պատրիարքի առաջարկութիւնն և յոյս ունինք որ հայ ազգն չը խաբվիր Լայարդի Թելադրութիւններէն։ Վերջապէս մեր ազգ այնպիսի վտանգաւոր դրութիւնի մէջ կը գտուի այժմ Թիւրքիայում, որ մեր կարծիքով, պէտք չէ որ շատ բարձրերն չլջէ իւր աչքեր, որպէս զի տեսնէ իւր ոտքի առջև բացուած անդունդն և չը գլորի նորա մէջ։

Բայց թէ Թիւրքիայի հայն զգուշանալով ռուսական քաղաքականութիւնի դէմ ոևէ շարժում անելէ, պիտի շահի թէ պիտի կորցնէ, թող այդ ալ ապագայն վճռէ։ Ռուս կառավարութիւնն Թիւրքիայի հայերին այս աստիճան իւր վրայ համակրութիւնն տեսնելով, ոչինչ վարձատրութիւն չը հաճիր անել նոցա։ Այս մասին կուզէի աւելի ընդարձակ գրել։

Օսմանեան ոսկիի գինն հետզհետէ կը բարձրանայ այստեղ, կամ թէ ասենք, Թղթադրամի արժէքն հետզհետէ կիջնէ. այսօր մի օսմանեան ոսկին կը փոխանակեն 2 հատ հարիւր ղրուշնոց և 4 հատ ալ քսան ղրուշնոց Թղթադրամով։ Հինգ օրէ ի վեր որ ռուսական բանակը Ադրիանուպօլ մտած է, Բումէլիի զանազան կողմերէն 200 հազարէն աւելի տաճիկ գաղթականներ փախած եկան Կ. Պօլիս ամենախեղճ դրութիւնի մէջ, չը նայելով սաստիկ ցուրտին և վատ օդերին. հետզհետէ ամեն օր ալ կը գան։ Թիւրք տէրութիւնն այդ Թշուառ գաղթականներին բնակութիւն և ապրուստ հոգալու համար շատ հոգ կը տանի, բայց չէ կարող օգնել այդչափ ահագին բազմութեան, Թէպէտ ամեն կողմերէ ալ օգնութիւններ կը գան հանգանակութիւններ կը լինին։ Կրնամ ասել թէ այսպիսի խեղճութիւն հին Հայաստանի մէջ միայն տեսուած է։

Շատ յոյս կայ որ հաշտութիւն լինի. գիտէք արդէն անշուշտ որ Թիւրքերի կողմէն լիազօր երեսփոխաններ գնացած են Նորին կայսերական բարձրութեան Նիկոլայ իշխանին։ Այսօր կը լսենք թէ Ռուսիայի առաջարկութիւնները, մանաւանդ պատերազմական ծախքի տուգանքը, շատ ծանր են եղել. բայց և այնպէս աւելի յոյս կայ որ խաղաղութիւն լինի, որովհետև ամեն մարդ այդպէս կը փափաքի, մինչև անգամ Թիւրք ժողովուրդն և կառավարութիւնն։ Երանի թէ շուտով լինէր հաշտութիւնն։ Հացին հոխան հինգ և կէս ղրուշ է, Թէպէտ առատ է։ Ամեն բան առատօրէն կայ. եթէ հաշտութիւնն հաստատուի, շատ լաւ առևտուր պիտի լինի։

Դ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ռուշուկից մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ ժանտախտը բոլորովին վերջացել է, միայն այդտեղ մի հիւանդութիւն է տարածված որ տեղացիք անուանում են նօբա-ղաշխ։ Այդ հիւանդութիւնը նման է ջերմի և ընկնողը չէ առողջանում։ Ռուշուկի մէջ անդադար անձրև ու ձիւն է գալիս, ցուրտը սաստիկ է։

—Աթէնքից հաղորդում են որ ապստամբութիւնը արդէն տարածվել է Թէսալիայում և Էպիրոսում։ Ապստամբված ժողովուրդը պահանջում է որ վերոյիշեալ գաւառները միանան յունաց Թագաւորութեան հետ։

—Պէրայից հեռագրում են «Times» լրագրին յունվարի 17-ին (29) որ ինչպէս քրիստոնեաները նոյնպէս և մահմետականները վախենում են Ստամբօլում գտնվող զինաւորված չէրքէզներից, որոնք շատ բազմաթիւ են և համախոհ ապստամբութեան։ Կառավարութիւնը ամեն միջոց գործ է դնում զէնքերը խլել նրանցից, բայց այդ բանը հեշտ չէ։ Չէրքէզները պատրաստ են առանց խտրութեան կողոպտել Թէ Թիւրքին և Թէ քրիստոնեային, և թէ նրանք մտածէին յարձակվել Ստամբօլի կամ Պէրայի մի մասի վրա, մանաւանդ այս միջոցին, քաղաքը մեծ վտանգի տակ կենթարկվէր։ Փախստականները գաւառներից մեծ խմբերով գալիս են Կ. Պօլիս, բայց զօրաւոր միջոցներ են գործ դնվում նրանց կրկին Ասիա տանելու համար, որովհետև նրանց մէջ սաստիկ տարածված է ծաղիկ և տիֆ հիւանդութիւնները։

—Բելգիայում այս տարի ընտրութիւնների համար աւելի մեծ շարժում կայ ժողովրդի մէջ քան թէ ուրիշ տարիներ։ Բրիւսէլում 1874—75 թւին 443 դատ պատահած էր ժողովրդի կողմից ընտրողական գործերի դէմ, 1875—76-ին 667 դատ, 1876—77-ին 666 դատ, իսկ այս տարի դեռ յունվարի սկզբում 2,020 բողոք տրված է ժողովրդի կողմից որոնք դատ են պահանջում ընտրողական գործողութիւնների դէմ. Որովհետև ընտրողական դատերը պէտք է որ վերջանան մինչև մայիսի 1, դէպուտատների ժողովը վճռել է բազմաթիւ ժողովներ հաստատել այդ բողոքները քննելու և դատելու համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՈՆԴՈՆ. փետրվարի 1 (13)։ «Morning-Post» լրագիրը ասում է որ անգլիական պարլամէնտի պահպանողական կուսակցութեան անդամները դիտաւորութիւն ունեն զրկել իրանց հաւատարմութեանից լօրդ Դէրբիին, եթէ նա անպայման կերպով չը միանայ Բիկօնսֆիլդի քաղաքականութեան հետ։ Երեկ մօտ 30 դէպուտատներ գումարվեցան Կարլտօն կլուբի մէջ, որպէս զի կազմեն մի ժողով (միտինգ) որտեղ դիտաւորութիւն կայ պաշտպանել տէրութեան քաղաքականութիւնը և յայտնել անսահման հաւատարմութիւն դէպի լօրդ Բիկօնսֆիլդի քաղաքականութիւնը։ Առաջարկութիւնը ստորագրված է եղել համայնքի ժողովի մէջ վաթսուն ստորագրութիւններով։ Երեկ կայացաւ մինիստրների խորհուրդը։

Կ. ՊՕԼԻՍ. փետրվարի 11-ին (յունվ. 30)։ Վէֆիկ փաշա յայտնեց պատգամաւորների ժողովին, որ եթէ անգլիական նաւատորմը կը մտնի Բօսֆօրի նեղուցը այն ժամանակ Թիւրքաց տէրութիւնը կը բողոքէ այդ վարմունքի դէմ, և այդ քայլը ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը դնէ Անգլիայի վրա։

ՊՈՐՏՍՄՈՒՏ. փետրվարի 1-ին (13)։ Քաղաքիս արսէնալում 3000 մշակներ բանում են։ Վարձված են դարձեալ բազմաթիւ նոր մշակներ, բացի եղածներից։ «Standart» լրագիրը կարծում է որ Բ. Դուռը էլ չի ընդդիմանայ անգլիական նաւատորմին ֆիրմանի տալուն, որոնք այդ նաւատորմին Թոյլ կը տրվի մտնել Բօսֆօրի նեղուցը։

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Մէկ երիտասարդ ցանկանում է ունենալ տնեւում ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ։ Պատրաստում է նոյնպէս գիմնազիայի ԱՌԱՋԻՆ, ԵՐԿՐՈՐԴ և ԵՐՐՈՐԴ դասատուների համար։ Հասցէն կարելի է իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը։

Молодой человѣкъ желаетъ имѣть *частные уроки.* Приготовляетъ дѣтей въ первый, второй и третій классы гимназіи. Адресъ можно узнать въ редакціи „Мшакъ".

1—8

«Մշակի» խմբագրատանը ծախվում է «ԵՐԿՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄ ԿԱՄ ՊԵՏՐՈՍԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԴԷՊԻ ՃԱՊՈՆԻԱՅ» գործ Օտտակար Շուպպիայի Թարգմանութիւն Ստեփանոսի Սուլխանեանց։ ԳՐՔՈՅԿԻ ՕԳՈՒՏԸ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ։ Ծախվում է Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում, պ. Ա. Յովհաննեսեանցի գրադարանում և Թարգմանչի մօտ Ներսիսեան դպրոցում։

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ Մասնաժողովը յօգուտ Թիւրքիաից գեալի Անդրկովկաս գաղթականների յայտնում է որ յօգուտ կարօտեալ գաղթականների ընդունվում են ամեն տեսակ հին և նոր շորեր։ Պահեստը գտնվում է Արծրունու քարվանսարայի մէջ։ Նուիրատուները Թող բարեհաճեն բերել կամ ուղարկել իրանց այդ նուէրները նախկին իվանովի այժմ Յովհաննիսեանի ընթերցարանը, Դվօրցովի փողոց, Արծրունու տուն, որտեղ և կը ստանան տպված ստացականներ իրանց ընծայաբերութեան համար։

12—20 (1)

ԹԻՖԼԻՍԻ Մասնաժողովը յօգուտ գաղթականների յայտնում է որ, դրամական նուիրատուութիւնները յօգուտ գաղթականների ընդունվում են «Մշակ» և «Тифл. Вѣстн.» լրագիրների խմբագրութիւնների մէջ և «փորձ» հանդիսի խմբագրատան մէջ, Նոյնպէս ընդունվում են դրամական նուիրատուութիւնները և պ. Զիթախօվի կանտորայում, Շաղինովի քարվանսարայում, (Բազազխանի ետև)։

13—20 (1)

Մ. Միհնասարեանցի տպագրութիւնները, այս 1878 Թ. սկսեալ, կարելի է ստանալ Թիֆլիս, նրա սեփական տանը, Վանքի մեծ և փոքր փողոցների անկիւնում № 4/2, կացարան № 6 (Վանքի փոքր փողոցի կողմից) և Հայ գրավաճառների մօտ։ Տպագրութիւններ գինը պակասացրած են։

1. Քնար Հայկական, Երգարան, 8 ծալ, էջ 712. Նորա հետ միասին Հայկական Քնարի այբբենական ցանկը, առանձին տպած, 8 ծալ, էջ 32։ Չորս հազար տպած օրինակից մնացել է մօտ չորս հարիւր օրինակ, Նախկին գինը 2 րուբլ 70 կոպէկ։

2. Խնամատարութիւն երեխայոց կամբի, 8 ծալ, երես 30։ Հազար և երկու հարիւր օրինակից մնացել է մօտ երեք հարիւր յիսուն օրինակ։ Նախկին գինը 1 րուբլ 30 կոպէկ։

3. Էդուարդ Լաբուլէի, Ազգային կրթութիւն, ինքնակրթութիւն և ժողովրդական դպրատուներ։ 8 ծալ, եր. 108։ Մնացել է մօտ 150 օրինակ։ Նախկին գինը 50 կոպէկ։

4. Կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան պատմութիւնը ու տեսութիւնը, Հանդերձ զանազան ծանօթութիւններով, յաւելուածներով և գրասեղանների ու անատոմիկական աստերագրերով։ 1872 Թ. 8 ծալ, եր. 274։ №. Այս գրքին (նմանապէս և Հայկական կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան գաղափարներին) վերաբերեալ զանազան տեղեկութիւններ և, մանաւորապէս, Ս. Պետերբուրգեան Համալսարանի, Արևելեան լեզուագիտութեան բաժնի Կրիտիկական քննողութիւնը տես ռուսաց լրագիր Кавказъ 1875 Թ. № 7 մէջ, մինոյնը 1875 Թ. առանձին տպած, մեր տպագրութիւնների առանձին յաջորդութեան հետ, վերոյիշեալ գրքի հետ միասին է բաժանվում։ Նախկին գինը 1 րուբլի 70 կոպէկ։

5. Հայկական կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան գաղափարներ (օրինակներ), սև Թանաքով տպած, 4 ծալ, 24 առանձին Թերթ. Հանդերձ զանազան աստերագրերով և պատկերներով։ Նախկին գինը 50 կոպէկ։

6. Հայերէն գրութեան վարժութիւններ, գունատ (կիսասպիտակ) Թանաքով տպած, որ գրել սովորել սկսողները կամ վատ գրողները, տպածի վրա սև (մեր գործածելի) Թանաքով գրելով, ուղղեն իրանց ձեռքը և հեշտութեամբ սովորեն գեղեցիկ ու արագ գրելը։

Վարժութիւն № 1, չորս երես, սկզբնական կամ բաղադրական խազեր, Հարիւր օրինակը, նախկին գինը 2 րուբլի։

7. Նոյնը, վարժութիւն № 2, այբբենը և բառեր, մեծածև, 24 երես տետրակ, հարիւրը, նախկին գինը 12 րուբլի։

8. Նոյնը վարժութիւն № 3, գլխագրեր, չորս երես, հարիւրը, նախկին գինը 2 րուբլի։

9. Նոյնը, վարժութիւն № 4, այբբենը և բառեր միջին ձևի մեծութեան, 8 երես տետրակ, հարիւրը, նախկին գինը 4 րուբլի։

10 Նոյնը, վարժութիւն № 5, պարբերութիւններ և հատուածներ, մանր տառերով տպած, և Թւանշաններ, չորս երես, հարիւրը, նախկին գինը 2 րուբլի։

11. Հայերէն կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան տողացանցեր (տողաշարներ), №№ 1—4, կարմրագոյն հաստ մեծ Թերթի վրա, չորս երես, քսան և հինգ օրինակը, նախկին գինը, 2 և 1/2 րուբլի։

12. Տոկոս հաշուելու աղիւսակներ (մնացել է մօտ 150 օրինակ)։

1—2 (1)

ОБЪ ИЗДАНІИ ВЪ 1878 ГОДУ

„ДОНСКОЙ ПЧЕЛЫ"

ПОЛИТИЧЕСКОЙ-ЛИТЕРАТУРНОЙ ГАЗЕТЫ.

Съ 1-го января 1878 года газета **„Донская Пчела"** издается по той же программѣ, какъ и предъидущихъ годахъ, два раза недѣлю: по **Четвергамъ** и **Воскресеньямъ**, по одному листу большаго формата въ 5-ти столбцахъ.

Направленіе газеты „Донской Пчелы" выяснилось достаточно въ теченіи двухлѣтняго своего существованія. Имѣя цѣль быть органомъ при-Азовскаго края, редакція принимаетъ всѣ зависящія отъ нея мѣры, чтобы въ газетѣ, вмѣстѣ съ новѣйшими политическими и другими свѣдѣніями, имѣли также мѣсто и вопросы, относящіяся до нуждъ и интересовъ мѣстнаго населенія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Съ доставкою въ Ростовѣ на Дону:		Съ пересылкою во всѣ гор. Рос. Имп:	
На годъ	6 р. —	На годъ	7 р. —
„ полгода	3 „ 50 к.	„ полгода	4 „ —
„ 3 мѣсяца	2 „ —	„ 3 мѣсяца	2 „ 50 к.

ЗА ПЕРЕМѢНУ АДРЕСА РЕДАКЦІЯ ВЗИМАЕТЪ 25 КОП.

Подписка принимается въ конторѣ редакціи „Донской Пчелы" въ Ростовѣ на-Дону на углу Таганрогской и Московской улицъ, въ домѣ бывшемъ Сидоровыхъ. Иногородніе благоволятъ адресоваться: въ редакцію газеты „Донской Пчелы" въ Рост. на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногороднихъ подписчиковъ присилать свои требованія заблоговременно, написавъ свои полные адресы четко и разборчиво.

2—5

Редакторъ-Издатель **И. А. Теръ-Абраміанъ.**

Դվօրցովի փողոցի վրա ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ՎԵՐՆԱՅԱՐԿՈՒՄ խանութ № 82 ծախվում է ԹԱՆԱՔ, սև և գոյնզգոյն՝ կարմիր, մաւի։ Մեծ շիշը արժէ 50 կ։ Մեծ քանակութեամբ առնողներին զիջում կանվի։ Օտարաքաղաքացիներին կարելի է ուղարկել դիւժիններով։ Այս Թանաքի լաւ յատկութիւնը այն է, որ չէ այրում գրիչը և չէ բորբսնում։ Բացի այդ ծախվում է նոյնպէս Զիւթ Թէ կօշիկների համար և Թէ ակների համար։ Այդ ձիւթը քսած կօշիկը Թացութիւն չի ընդունի, եթէ մինչև անգամ մէկ շաբաթ մնայ ջրի մէջ։ Ակների ձիւթը վատ հոտ չունէ։

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ վարչութիւնը, պատիւ ունի յայտնելու որ, անդամների տոմսակներն կարելի է ստանալ պ. Տէատուրեանցի լամպաների դեպօում և վարչութեան անդամների (ստարշինաների) մօտ, տարեկան վճարը 10 րուբլ է։

3—5 (3)

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 3. — Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց — ԹԻՖԼԻՍ 1878.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (փետրվարի 2-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլումպերիալը)	8	5
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1400	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1200	—
Վիգրիշնի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	233	—
Երկրորդ 5% վիգրիշնի »	235	—
Մարսելի կուրսը 265—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի	9	48
վրա	9	60
Վենայի կուրսը աժէ 121 գլ.	100	—
Դաւրեժի բարաթը	5	—
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	265	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	125	—
	9	10
Շաքարը բրօցկու	9	—
» միւս տեսակը	8	20
» չաքարաւազը	10	—
» տրանզիտը	16	—
» մաքուր վճարած		
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	30
Միւս տեսակը հին սերմից	8	—
Բուրդը Թուշի	7	50
» Թարաքամի	4	60
Ալիւր Շօրագալու	2	—
» Երևանի	—	—
Գարին	1	40
Մոմը բնաճարպի (стеар.)	14	50
Մետաքս Նուխվայ	175	—
Կախեթունը	98	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	46	—
Ցրիգոնը (լասը) Ագուլեաց	55	—
Կոֆէն մօկօի	30	—
» ջիվանի	—	—
» մարտինկօյինը	28	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Ավստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդկանների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կոպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ։ Առանձին սենեակներում ամիսը 30 — 50 րուբլ։ Կանանց իւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական։

Երթեւեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9 1/2 մինչև 11 ժամ առաւօտեան։ Բժշկապետ Անանով։

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րօպէ առաւօտեան։ Մինչև Միխայլօվօ (խառն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րօպէ։

	առաւօտ.	երեկոյեան
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ	1. 29	11. 57
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	
	առաւօտ.	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1 37
Գօրի	7. 5	4 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ Թէ նամակներ, Թէ լրագիրներ և Թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7։ Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան։

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր։ Բաքուի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ օրերը։ Երևանի տրակտից՝ երկուշաբթի, հինգշաբթի և կուշաբթի։ Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր։ Նուխու տրակտից՝ չորեքշաբթի և կիրակի։ Բելիկլիւչի տրակտից՝ երեքշաբթի և շաբաթ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կոպ.
Բաց նամակը արժէ	4
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	8
Ամերիկա	8
Պարսկաստան	8
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ 9 ժամից մինչև 1 կէսօրից յետոյ։

Երկուշաբթի. Վերմիշեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւններ, Քուչարեանց վիրաբուժական և ականջի հ. Սօկօլով երեխաների և ներքին հ.։

Երեքշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ. Բէյխ աչքի հ. Ա. Բախուտով, կանանց, երեխաների հ. և մանկաբարձութեան, Բակստ սիֆիլիտական և կաշու հ.

Չորեքշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ. Դուբէլիր կրծքային և երեխաների հ. Բակստ կրծքային և ջղային Սօկօլով վիրաբուժական հ.

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ. Կ. Բախուտօվ, կանանց և ջղային հ. Բակստ վեներական և կաշու հ.

Ուրբաթ. Վերմիշեվ ներքին հ. Բախուտով մանկաբարձութեան, կանանց և երեխաների հ. Քուչարեանց սիֆիլիտական և միզային գործարանների հ.

Շաբաթ. Վերմիշեվ ներքին հ. Դուբէլիր երեխաների և կրծքային հ. Բէյխ աչքերի հ. Բակստ կրծքային և ջղային հ. Սօկօլով վիրաբուժական հ.

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—ՀԱՇՏԱՐԽԱՆ. Մ. Բ. Ստացանք պակասորդ 3 րուբլ։ «Մշակի» համարները վաղուց ուղարկում ենք ձեզ։

—ՇԱՄԱԽԻ. Ի. Հ. Ձեր ամբողջ նամակը գանգատութիւններ են։ Գրեցէք փաստեր և լուրեր հաղորդեցէք։ Այս նամակը չենք տպի։

—Վ. ԱԳՈՒԼԻՍ Յ. Մ. Յ. «Մշակի» համարները 8 բաժանորդներին ուղարկում ենք այն օրից, երբ ստացանք ձեր նամակը։

—ՀԱՇՏԱՐԽԱՆ. Բ. Ս. Ձեր նամակից լուրեր կը քաղենք։

—ԳԱՆՁԱԿ. Ն. Ն. Ձեր նամակը կը տպենք հետևեալ համարներից մէկում, բայց Յ. Բ. ճառը չենք տպի։ Կուղարկենք ձեզ 20 օրինակ այդ համարից։

Дозволено Цензурою 2 Февраля 1878 г. Тифлисъ.

Типографія Мартиросіанца

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ